

БУЮК БРИТАНИЯ ВА ГЕРМАНИЯДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ТИЗИМИ.

Жураев Воҳиджон Муҳаммедович.

*ҚДПИ жисмоний маданият методикаси
кафедраси (PhD) доценти.*

Петров Роман Евгениевич

Педагогика фанлари номзоди, доцент. Россия

Аннотация. Ушбу мақолада муаллиф Буюк Британия ва Германияда жисмоний маданият ва спорт тизимининг ўзига хос хусусиятларини қиёсий жиҳатдан ёритишга ҳаракат қилинган.

Таянч сўзлар. жисмоний маданият, ёшларнинг федерал ўйинлари, Жисмоний тарбия ҳаётга тайёргарлик сифатида.

Анъанавий тарзда Лондон ўзининг улкан университетлари, нуфузли колледжлари ва кўп миқдордаги махсуслашган мактаблари билан машҳур. Талабалар ҳаётида жисмоний маданият ҳам муҳим омиллардан бири ҳисобланади.

Мамлакатнинг бошланғич мактаб ўқувчиларига (5 ёшдан 11 ёшгача бўлган болалар) йўналтирилган “жисмоний фаоллик” дастури амал қилмоқда ва ушбу дастур ҳар кунлик машғулоти кўзда тулади.

Ўрта мактабларда эса “Жисмоний тарбия ҳаётга тайёргарлик сифатида” номли дастур амалиётда қўлланилмоқда. Спорт машғулоти дарсдан ташқари вақтда – одатда ҳафтанинг охири куни, жисмоний маданият ўқитувчиси раҳбарлигида ўтказилади. Шу билан бирга мактаблараро мусобақалар ҳам ўтказилади.

Ушбу ишлар Буюк Британиянинг маърифат бўйича давлат котибиатига бўйсунувчи мактаб спорти миллий кенгаши зиммасига юклатилган.

Махсуслашган мактаблардаги жисмоний маданият дарсларидан бошласак. Ушбу муассасаларда жисмоний маданият дарслари ҳафтасига 2 марта ўтказилади. Дарс 60 дақиқа давом этади. Бу дарс мушакларни қиздириш, умумривожлантирувчи машқлар ва 15 дақиқалик югуришдан бошланади. Лондонда жамоавий ўйинлардан волейбол, баскетбол, бадминтон, гимнастика ва рақсга кўпроқ алоҳида эътибор қаратилади. Қизлар ва ўғил болалар алоҳида шуғулланишади. Ўқувчилар асосан амалий машғулоти билан шуғулланишади, бироқ ўқитувчи дарс жараёнида мушакларнинг номи, жойлашиши ва уларнинг

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

тузилиши ҳақида тушунтириб боради. Бундан ортиқ назарий машғулотлар кўзда тутилмаган.

Агарда эътиборни университетларга қаратадиган бўлсак, бу ерда фаолият анча бошқача ташкил этилган. Мисол қилиб машхур ва нуфузли ҳисобланган «University of Huddersfield» университетини кўриб чиқамиз.

Ҳар бир университет ўзининг спорт майдони ва кортларига эга, шу туфайли талаба-йигитлар футбол билан шуғулланишади, қизлар эса бадминтон ўйнашади. Бундан ташқари ҳар бир нуфузли университет сув ҳавзасига эга. Сув ҳавзасининг мавжудлиги, инсоннинг барча тизимлари мустаҳкамланишига хизмат қилади, мушак тўқималарини ривожлантиради, калорияларни ёқиб юборади, бўшашишга кўмаклашади ва аъло қоматга эга бўлишга ёрдам беради. Талабаларда назарий машғулотлар ўтказилади. Асосан назарий машғулотлар анатомия бўйича маърузалардан иборат. Машғулотлар ҳафтасига 1 ёки 2 марта ўтказилади.

Ўқитувчилар таркибига ўтадиган бўлсак, шуни айтиш лозимки, университетларда жисмоний маданият ва спорт кафедралари мавжуд. Талабаларга таълимни ўқитувчилар билан бирга, махсус тайёргарликка эга мураббийлар беришади. Бироқ ўқитувчилар таркиби асосан мураббийлардан иборат.

Ҳар бир машғулот мушакларни қиздириш ва чўзишдан бошланади. Ҳар бир машғулотда қатнашиш мажбурийдир, чунки талабалар семестр охирида жисмоний маданият бўйича синов топшириқларини топширишлари лозим.

Шундай қилиб, Буюк Британияда жисмоний тарбия тизими ҳар хил турдаги ҳаракат фаолиятига оид спорт малака ва кўникмалари негизини ишлаб чиқиш концепцияси асосида қурилган.

Мақсад ўсиб келаётган ёш авлоднинг спорт тайёргарлигини ошириш ва юқори спорт натижаларига бўлган интилишларини шакллантириш билан чекланиб қолмаган. Аксинча юқоридаги мақсадлардан ташқари уларни ҳар хил спорт тадбирларида ва бошқа турли шакллардаги спорт беллашувларида оммавий иштирокларини таъминлаш асосий мақсад бўлиб ҳисобланади. Англияликлар спорти концепциясининг марказий ғояси – бу ўқувчиларни фаол ҳаёт тарзига тайёрлаш, шунингдек бутун умри давомида жисмоний ва спорт фаоллигини намоён эта олишига тайёрлашдир.

Германияда мактабларнинг 1-синф ўқувчиларида жисмоний маданият машғулотлари ҳар куни ўтказилади, қолган синф ўқувчилари учун ўқув режаларида ҳафтасига 3 марта, 45 дақиқадан иборат жисмоний маданият

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

дарслари кўзда тутилган. Хохловчилар кўшимча тарзда, спорт клублари билан чамбарчас фаолият юритадиган мактаб спорт секциялари ва кўнгилли спорт жамиятларида ҳафтасига 2 соат факультатив тарзда шуғулланишлари мумкин. Бу жойларда шуғулланишга кўпчилик интилади. Клубларга аъзолик пуллик, бироқ қиммат эмас.

Мактаб мусобақалари икки дастур доирасида ўтказилади:

- “Ёшларнинг федерал ўйинлари” – ушбу оммавий мусобақалар фақатгина ўрта мактаб ўқувчилари ўртасида ўтказилиб, олдиндан бир йилга мўлжаллаб тузилган жадвал асосида ва шу билан бирга маҳаллий байрам кунларига тўғирлаб ўтказилади. Ушбу мусобақаларда иштирокчилар, ёши бўйича ажратилмайди;

- “Ёшлар Олимпиада учун машқ қилади” – бошланғич мактаб ўқувчилари мусобақаларидир. Бу мусобақалар туман, шаҳар, вилоят миқёсида, 12 асосий олимпия спорт турлари бўйича ўтказилади. Ушбу ҳаракат Германиядаги кўп босқичли мактаб спорт мусобақаларининг ўзагига айланиб, мактаблар ва спорт клубларининг ҳамкорлигини кўзда тутди. Бу мусобақаларни ташкил этишга федерал ерларнинг дин ишлари вазирлиги, ички ишлар вазирлиги, ушбу мусобақаларга киритилган спорт турлари бўйича федерациялар, ва “Олмон спортга ёрдам” жамғармаси зиммаларига юклатилган. Ушбу ҳаракатда мактаб жисмоний маданият ўқитувчилари фаол иштирок этишади.

Германия олий ўқув юртлари таълими борасида энг машҳур мамлакатлардан бири ҳисобланади. Таълим ва фанга, илмий тадқиқот ва ишланмаларга катта аҳамият берилади. Бундан ташқари талабалар ҳаётида спорт ҳам энг муҳим омил бўлиб ҳисобланади.

Ўз диққатимизни Германиянинг энг машҳур 2 университетига - «Uni-Leipzig» ва «Institut für Sport - und Präventivmedizin» қаратсак. Ушбу университетларда спортга алоҳида эътибор берилади.

Талабалар ҳафтасига 5 марта жисмоний маданият дарсларида қатнашишади. Дарс 90 дақиқа давом этади. Талабалар машғулоти мушакларни қиздиришдан (15 дақиқага яқин) бошлашади, кейинчалик жамоавий ўйинлар билан машғул бўлишади. Бундан ташқари ҳар бир университет ўзининг спорт майдонига эга бўлиб, бу талабаларга тоза ҳавода шуғулланиш имконини беради. Машғулотларда иштирок этиш мажбурийдир.

Агар ўқитувчилар таркиби ҳақида гапирадиган бўлсак, ўқитувчилар мавжуд эмас, фақатгина мураббийлар ва йўриқчилар бўлади. Жисмоний маданият кафедралари ҳам мавжуд эмас.

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

Агар олмонияликлар билан жисмоний маданият бўйича назарий машғулотлар ҳақида гап очсангиз, улар таажубланишади. Германияда “жисмоний маданият бўйича назарий машғулотлар” деган тушунчанинг ўзи мавжуд эмас, уларда фақат амалий машғулотлар ўтказилади. Бироқ улар соғлом овқатланиш, юкламалар ва тана тузили ҳақидаги назарий маълумотларни бошқа фанлар доирасида, масалан, анатомия фани доирасида олишади.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Makhmudovich, Gofurov Abduvokhid, and Gofurov Abdushokir Makhmudovich. "STUDY OF FUNCTIONAL INDICATORS OF YOUNG SWIMMERS." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.10 (2023): 29-31.
2. Jurayev, Vohidjon. "SPORTCHINING FAOLIYAT SAMARADORLIGIDA DA'VOGARLIK DARAJASI AHAMIYATINI EMPIRIK NATIJALARI TAHLILI." Science and innovation in the education system 2.7 (2023): 106-112.
3. Makhmudovich, Gafurov Abdushokir. "Medical problems of sports selection and sports orientation." ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603 11.12 (2022): 313-318.
4. Abduvalievich, Abdullaev Rustamjon. "NECESSARY FORMATION OF COMPLEX COMPETENCE SAFETY OF TOURIST SERVICES DURING THE DEVELOPMENT OF A STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL." Science and Innovation 2.2 (2023): 261-264.
5. Abdullabdullaev, R. "BASES OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL SUPPORT OF THE PROCESS OF FORMATION OF SPECIAL TOURIST KNOWLEDGE, ABILITIES AND SKILLS." Science and innovation 2.B3 (2023): 122-123.
6. Жураев, Вохиджон Мухаммедович. "СПОРЧИЛАРНИНГ ДАЪВОГАРЛИК ДАРАЖАСИ ВА ИРОДАВИЙ СИФАТЛАРИНИНГ ПСИХОЛГИК ХУСУСИЯТЛАРИ." Academic research in educational sciences 4.TMA Conference (2023): 894-900.
7. Abdullayev, Rustam. "The Process Of Quality Education-As A Mechanical Combination Of Teaching And Learning Processes." Procedia of Social Sciences and Humanities 4 (2022): 57-59.
8. Abdullayev, Rustam. "INDICATORS OF CRITERIA FOR EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF FORENSIC SUPPORT FOR THE INSPECTION OF THE SCENE." ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В СОВРЕМЕННОЙ НАУКЕ. 2022.